

POSTANOWIENIE

23 października 2024 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Dariusz Pawłyszcz

na posiedzeniu niejawnym 23 października 2024 r. w Warszawie
w sprawie z powództwa A.S. i M.S.
przeciwko Bankowi S.A. w W.
o ustalenie i zapłatę,
na skutek skargi kasacyjnej Banku S.A. w W.
od wyroku Sądu Apelacyjnego w Szczecinie z 14 grudnia 2022 r., I ACa 533/22,

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od Bank Polska S.A. w W. solidarnie na rzecz A.S. i M.S. 5400 (pięć tysięcy czterysta) zł kosztów postępowania kasacyjnego z odsetkami ustawowymi za opóźnienie po upływie tygodnia od dnia doręczenia niniejszego postanowienia zobowiązanemu.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 7 marca 2022 r., I C 2566/21, Sąd Okręgowy w Szczecinie ustalił, że urnowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego (CHF), zawarta 15 października 2008 r. przez powodowych konsumentów z poprzednikiem prawnym pozwanego banku, jest nieważna oraz zasądził od banku na rzecz kredytobiorców 55 704,79 zł i 19 327,35 CHF tytułem zwrotu spłat kredytu - z ustawowymi odsetkami za opóźnienie: od 1000 zł od 1 września 2020 r., od 54 704,79 zł od 18 grudnia 2021 r. i od 19 327,35 CHF od 18 grudnia 2021 r.

Wyrokiem zaskarżonym skargą kasacyjną Sąd Apelacyjny w Szczecinie oddalił apelację banku.

Sąd odwoławczy nie zakwestionował oceny Sądu Okręgowego, zgodnie z którą kredytobiorcy mają interes prawny w ustaleniu nieważności umowy, gdyż wydanie wyroku w sprawie o zapłatę nie usuwa niepewności w zakresie wszelkich skutków prawnych, jakie wynikają lub mogą wyniknąć w przyszłości ze stosunku prawnego, którego istnienie jest podważane. Wskazał, że w spornej umowie nie przedstawiono mechanizmu ustalania kursów CHF przez bank, nie wskazano w niej też kryteriów ustalania kursów, które wiązałyby bank względem konsumentów. Zakwestionowane postanowienia umowne – klauzule ryzyka walutowego i kursową – ocenił za sprzeczne z dobrymi obyczajami i rażąco naruszające interes kredytobiorców, co prowadziło do uznania ich za abuzywne i w konsekwencji do braku możliwości utrzymania umowy w mocy bez zakwestionowanych warunków umownych. W wyniku stwierdzenia nieważności umowy kredytu zaktualizowało się z kolei roszczenie o zwrot spełnionego świadczenia.

Pozwany bank zaskarżył wyrok Sądu Apelacyjnego skargą kasacyjną i wniósł o jej przyjęcie do rozpoznania ze względu na wystąpienie w sprawie istotnych zagadnień prawnych:

1) czy po stwierdzeniu abuzywności niektórych postanowień umowy, a przed oceną, czy bez tych postanowień umowa może obowiązywać, należy ustalić treść stosunku prawnego w zakresie regulowanym przez abuzywne klauzule, w oparciu o art. 65 i 56 k.c.;

2) jaki moment jest właściwy do oceny możliwości obowiązywania umowy kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego, po usunięciu postanowienia abuzywnego,

3) czy w razie uznania, że bez postanowienia abuzywnego umowa kredytu indeksowanego do franka szwajcarskiego nie może obowiązywać, dochodzi do automatycznej jego substytucji normą dyspozytywną,

4) czy art. 358 § 2 k.c. jest szczegółowym przepis dyspozytywnym, który stosuje się z mocy prawa w miejsce abuzywnej klauzuli kursowej, celem indeksacji przy wypłacie i przy spłacie kredytu,

5) czy jeśli kredytobiorca wystąpił z inicjatywą zawarcia aneksu, w którym został doprecyzowany sposób tworzenia kursów w tabeli kursów, oznacza to wyrażenie świadomej zgody na dalsze obowiązywanie tego postanowienia umowy, a przy tym Sąd Konkurencji i Konsumentów uznał, że taki sposób tworzenia tabel kursowych, jak ustalony aneksem, nie narusza interesów konsumenta.

Bank powołał się też na potrzebę wykładni:

1) art. 385¹ § 1 i 2 k.c. i rozstrzygnięcie, czy skutkiem niedopuszczalności jednostronnego ustalania przez bank kursów walutowych jest abuzywność wyłącznie klauzuli kursowej, czy także samej indeksacji, tj. klauzuli ryzyka walutowego;

2) art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skutkiem podniesienia zagadnienia prawnego czy potrzeby wykładni może być przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania tylko pod warunkiem, że przynajmniej jedno z możliwych rozwiązań tych problemów prowadzi do zasadności skargi kasacyjnej. Nie można przyjąć skargi do rozpoznania, jeżeli podlegałaby ona oddaleniu niezależnie od odpowiedzi na postawione problemy prawne czy interpretacyjne. Zarówno przedmiot tych problemów i argumentacja sformułowana przez bank nie przemawiają w niniejszej sprawie za przyjęciem skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Odnosząc się do zagadnień prawnych przywołanych powyżej w pkt 1 – 4 należy zauważyć, że sprowadzają się one do możliwości obowiązywania umowy po usunięciu postanowienia abuzywnego i zastąpienia ich normą dyspozytywną. Brak jest podstaw do takiego twierdzenia, skoro uchwałą pełnego składu Izby Cywilnej SN z 25 kwietnia 2024 r., III CZP 25/22, do rangi zasady prawnej podniesiono tezy:

1) w razie uznania, iż postanowienie umowy kredytu indeksowanego lub denominowanego odnoszące się do sposobu określania kursu waluty obcej stanowi niedozwolone postanowienie umowne i nie jest wiążące, w obowiązującym stanie

prawnym nie można przyjąć, że miejsce tego postanowienia zajmuje inny sposób określenia kursu waluty obcej wynikający z przepisów prawa lub zwyczajów;

2) w razie niemożliwości ustalenia wiążącego strony kursu waluty obcej w umowie kredytu indeksowanego lub denominowanego umowa nie wiąże także w pozostałym zakresie.

Powyższe tezy, wiążąc w niniejszej sprawie (art. 88 u.s.n.), uniemożliwiają przyjęcie skargi kasacyjnej, gdyż wykluczają trwanie stosunku prawnego po usunięciu z treści umowy źródła kursu walutowego. W celu uwzględnienia wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania skarżący musiałby zakwestionować tezę Sądu drugiej instancji o nieuczciwym charakterze przeliczników walutowych ustanowionych w umowie lub zakwalifikowaniu umowy jako umowy kredytu indeksowanego do waluty obcej. W orzecznictwie jest utrwalona teza o niedopuszczalności stosowania kursów walutowych ogłaszanych jednostronnie przez bank.

Należy przy tym zaznaczyć, wobec podniesienia tego argumentu przez bank, że nie budzi jakichkolwiek zastrzeżeń to, że na podstawie art. 385² k.c. dla stosowania art. 385¹ k.c. istotna jest chwila zawarcia umowy (uchwały w składzie 7 sędziów SN z 20 czerwca 2018 r., III CZP 29/17, OSNC 2019, nr 1, poz. 2, i z 7 maja 2021 r., III CZP 6/21, OSNC 2021, nr 9, poz. 56), a nie ewentualne, późniejsze zmiany nieważnej umowy.

Ma to także znaczenie dla oceny kolejnego zagadnienia – przywołanego w pkt 5 powyżej – zakładającego, że konsument wyraził świadomą zgodę na dalsze obowiązywanie określonego postanowienia umowy w szczególności w wyniku zawarcia aneksu. Dostrzeżenia po pierwsze wymaga to, że czynności działane po podpisaniu takiej umowy pozostają bez wpływu na jej nieważność, skoro nieważność ta występuje od początku, a wyrok sądu jedynie to stwierdził. Umowa w całości nieważna od początku nie staje się ważna w wyniku podpisania aneksu. Art. 385¹ i nast. k.c. nie wykluczają zawarcia przez przedsiębiorcę i konsumenta ugody w celu uchylenia niepewność co do skutków abuzywności niektórych postanowień umowy lub uchylającej istniejącej lub mogący powstać spór co do abuzywności tych postanowień (art. 917 k.c.). Taka ugoda może potwierdzać abuzywne postanowienie, co jest dopuszczalne w świetle art. 385¹ § 1 k.c. (zwrot „*nie wiążą go*” dotyczący tylko konsumenta oznacza, że nie wolno stwierdzić braku mocy

wiążącej wbrew konsumentowi). Ponadto potwierdzenie ugodą abuzywnych postanowień sprawia, że stają się one uzgodnionymi indywidualnie, a tym samym w ogóle wyłączonymi z zakresu art. 385¹ § 1 k.c. Jednak skarżący nie próbował wykazać, że aneks miał charakter ugody, tj. że właśnie w charakterze ugody został zawarty ze wskazaniem, jaką niepewność lub jakie spory ma uchylić.

Potrzeby wykładni nie wymaga art. 385¹ § 1 i 2 k.c. w zakresie tego, które postanowienia charakterystyczne dla umów kredytu indeksowanych do franka szwajcarskiego są abuzywne, tj. tylko klauzula kursowa czy także klauzula ryzyka walutowego. Skoro będąc związany uchwałą SN z 25 kwietnia 2024 r. Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie nie mógł uznać umowy kredytu za ważną, bezprzedmiotowe jest rozważanie abuzywności części umowy w postaci mechanizmu indeksacji.

Wykładni nie wymaga także art. 189 k.p.c. co do tego, czy w sytuacji, gdy kredytobiorcy przysługuje roszczenie o zapłatę, ma on interes prawny do wytoczenia powództwa wyłącznie o ustalenie nieistnienia stosunku prawnego. Wprawdzie art. 189 k.p.c. nie może być podstawą ustalenia nieważności umowy, gdyż nieważność umowy jest jedynie przesłanką rozstrzygnięcia o innych żądaniach, w tym o żądaniu ustalenia istnienia lub nieistnienia stosunku kredytu. Jednak w praktyce orzeczniczej przyjęło się orzekanie o ważności umowy rozumianej jako skrótowe określenie istnienia lub nieistnienia stosunku prawnego mającego powstać na mocy spornej umowy. Przy tym dopóki nieważna umowa nie zostanie wykonana w całości lub z innych przyczyn nie przestanie wiązać, strona umowy ma interes prawny w ustaleniu nieistnienia stosunku kredytu, tj. nieważności umowy kreującej ten stosunek, niezależnie od roszczeń powstałych w związku z wykonaną częścią umowy.

Biorąc powyższe pod uwagę Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ k.p.c. oddalił wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania.

Na podstawie art. 98 k.p.c. powodowi przysługuje od skarżącego zwrot kosztów sporządzenia odpowiedzi na skargę kasacyjną w wysokości stawki minimalnej określonej w stosowanym odpowiednio § 10 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Min. Sprawiedl. w sprawie opłat za czynności radców prawnych.

(r.n.)

[ał]

